



ARHIV DRUŽBOSLOVNIH PODATKOV

Analiziraj podatke! Deli raziskavo! Prispevaj k znanosti!

ZAKAJ JE ARHIVIRANJE PODATKOV V ČASU COVID-19 POMEMBNO?

Janez Štebe in Sonja Bezjak, ADP/UL

Konferenca Javno zdravje in COVID-19, 5. oktober 2022

v Hotelu Slon v Ljubljani v organizaciji

Ministrstva za zdravje in Nacionalnega inštituta za javno zdravje



Arhiv družboslovnih podatkov www.adp.fdv.uni-lj.si



- 1997
- **nacionalno podatkovno središče za družboslovje**
- Izvajalec nacionalnih storitev za [CESSDA ERIC](#) (mednarodni konzorcij evropskih družboslovnih arhivov)
- [različni mednarodni projekti](#),
- CTS



ADP+CESSDA kot podatkovna infrastruktura za družboslovje

Vključena v

[Načrt razvoja raziskovalne infrastrukture 2030](#) (NRRI 2030)

„Konzorcija evropskih arhivov družboslovnih podatkov (CESSDA) prispeva k večji dostopnosti in vidnosti slovenskega raziskovanja in obratno, evropsko družboslovno raziskovanje približuje slovenski raziskovalni skupnosti.“

„Pričakuje se, da bo mednarodno konkurenčna raziskovalna infrastruktura okrepila sodelovanje med raziskovalnimi inštituti, univerzami in gospodarstvom v Sloveniji in v tujini, s posebnim poudarkom na državah EU.“

IZZIVI COVID-19 podatkov – različne discipline

PRIMER:



1. Aktivnosti EU projekta BeYond-COVID ([BY-COVID](#)), ki se izvaja od Oktobra 2021 od 2024

- Cilj: - povezati mednarodne podatkovne infrastrukture, kot so
 - [ELIXIR](#) - infrastruktura za vede o življenju,
 - evropska biobanka - [BBMRI](#),
 - [ECRIN](#) - evropska klinična raziskovalna infrastruktura,
 - [PHIRI](#) - infrastruktura za informacije o zdravju populacije
 - in [CESSDA](#) (ADP preko CESSDA partner projekta)

- Predhodne izkušnje oblikovanja



- V Sloveniji poizkus oblikovanja replike:
<https://www.covid19dataportal.si/>

Posebnosti družboslovnih podatkov - Izhodišča za ukvarjanje s podatki COVID-19

Družboslovni podatki na splošno:

- Široko tematsko pokritje
- Različni tipi podatkov: podatki o ljudeh se pojavljajo v najrazličnejših oblikah
- Glede na izvor
- Podatki o ljudeh: so občutljivi, potrebno jih je varovati

Podatki v povezavi z COVID-19:

- vplivu bolezni na kulturno in gospodarsko življenje, o spremembah v posameznih sektorjih (šolstvo, sociala) prehranske, zdravstvene navade ...
- podatki z družbenih omrežij, prepisi intervjujev, administrativni podatki, ankete,...
- Akademski raziskovalci, privatne raziskovalne agencije in nevladne organizacije...
- Elementi: anonimizacija, nadzor in regulacija dostopa

Zgled partnerski podatkovni arhivi

31. maja 2022 je katalog CESSDA vključeval že okoli 540 raziskav na temo Covid-19. Razlike med arhivi v številu podatkovnih objav so odvisne od zmogljivostih in dinamike raziskovalnih okolij, v katerih delujemo .

- Glavnina v nemškem arhivu [GESIS](#), avstrijskem [AUSSDA](#) in britanskem [UKDA](#),
- Ostale države [Finska](#), [Švedska](#), [Irska](#), [Nizozemska](#), [Italija](#)
- in seveda iz Slovenija (glej <https://www.adp.fdv.unilj.si/blog/2021/09/01/kam-po-podatke-covid-19/>).

Priporočila RDA (Research Data Alliance)

RDA COVID-19 Working Group. Recommendations and Guidelines on data sharing. Research Data Alliance, 2020. DOI:

<https://doi.org/10.15497/rda00052>

- Oblikovane delovne skupine po področjih ([Clinical](#) , [Community Participation](#), [Epidemiology](#), [Indigenous Data](#), [Legal and Ethical](#), [Omics](#), [Social Sciences](#), [Software](#))

Glej <https://www.rd-alliance.org/group/rda-covid19-rda-covid19-omics-rda-covid19-epidemiology-rda-covid19-clinical-rda-covid19-1>

Skupni poudarek priporočil ne glede na tip podatkov in raziskovalno področje

- zagotoviti čim hitrejši dostop do podatkov in orodij za delo z njimi (pospešeni postopek pregledovanja in prevzema)
- skrb za ustrezno dokumentacijo o uporabljenih metodah za zbiranje podatkov, sledljivost, pripravi, čiščenju
- predaja podatkov v 'zaupanja vredne' repozitorije

Kako se COVID-19 podatki vključujejo v zbirko ADP?

Zasnova posebne tematske zbirke:

- Vodilo
 - pomen objavljenih dostopnih podatkov: prispeva k boljšem razumevanju vpliva virusa na družbeno življenje
 - enkratnost - imajo neprecenljivo zgodovinsko vrednost
 - epidemija je v družbi prinesla na površje tudi sicer morda prikrite vidike družbenih pojavov, kot so (ne)zaupanje, solidarnost, omejitve javnega komuniciranja in neenakost.
 - pomembno spodbujati interdisciplinarno sodelovanje ter enostaven in hiter dostop do raziskav.
 - prilagoditve postopkov in kriterijev za prevzem podatkov

Pristop: Motiviranje za predajo podatkov...

1. korak: Evidentiranje projektov in konzultacije z ustvarjalci podatkov
 - Od septembra do novembra 2020 smo z namiznim raziskovanjem identificirali okoli 40 raziskav o družbenih vidikih Covid-19 s področij sociologije, komunikologije, turizma, psihologije, duševnega zdravja, zdravstva, ekonomije, medicine, etnologije, živilstva, kriminalitete in drugo.
2. Korak: Poziv vodilnim avtorjem, da prispevajo k oblikovanju tematske zbirke.
 - Z okoli 20 raziskovalci smo opravili individualne pogovore v obliki spletnega srečanja, **na katerem smo raziskovalcu ali skupini predstavili poslanstvo ADP, pomen zbirke, način sodelovanja, prednosti arhiviranja in objave podatkov za raziskovalce, raziskovalno skupnost in družbo .**

Ugotovitev: visoka motiviranost in pripravljenost za sodelovanje – okoliščine pandemije gotovo prispevale k ozaveščenosti o pomenu deljenja podatkov

Rezultati

- Od septembra 2020, ko smo objavili poziv raziskovalcem (<https://www.adp.fdv.uni-lj.si/novice/2020/09/09/zbiramo-podatke-covid-19/>), smo v zbirko prevzeli in objavili 16 raziskav s podatki o družbenih vidikih Covid-19.
- Naslednje raziskovalne organizacije: Univerza v Ljubljani (Fakulteta za družbene vede, Filozofska fakulteta - oddelek za psihologijo), Univerza v Mariboru (Fakulteta za turizem, Fakulteta za varnostne vede, Medicinska fakulteta), ZRC SAZU - Inštitut za slovensko narodopisje, Društvo CEDRA - Center za družbeno raziskovanje, ter podjetji Valicon in InnoRenew CoE.
- V procesu arhiviranja je v času pisanja prispevka še nekaj raziskav, ki so jih prispevali raziskovalci iz Zavoda za šolstvo, ZRS Koper in Zagovornik načela enakosti.

Po temah in metodi zbiranja

- Anketni podatki o življenju v času epidemije, o odnosu do cepljenja proti SARS COV-2 med zdravstvenim osebjem in širše v Sloveniji, o psiholoških in vedenjskih odzivih na pandemijo neposredno po razglasitvi pandemije v Sloveniji in posebej v Srbiji, mednarodna anketa o počutju in odnosu do cepljenja, anketa o spremembi potovalnih navad
- intervjuji z ljudmi, ki so prispevali pri organizaciji in delovanju platforme Sledilnik Covid-19,
- dnevniški zapisi ljudi o vsakdanjiku v času epidemije, intervjuji z novinarji o vlogi novinarstva med epidemijo ter anketa z izvajalci osebne asistence o opravljanju dela v času Covid-19
- V arhiviranju so podatki o učencih in šolanju na daljavo, življenju v domovih za stare in primerjalni podatki o odzivu javnosti na nove ukrepe v Sloveniji, na Hrvaškem, v Srbiji in BiH.

Ugotovitve –Kompromisi glede kakovosti...

- Zaradi omejitev pri zbiranju podatkov v času epidemije prevladujejo *ad hoc* projekti z majhnim številom spremenljivk, nekatere obravnavajo ožje vidike ali so metodološko manj izpopolnjene in tudi v izvedbi deležne različnih kompromisov na račun kakovosti.
- Tako so prisotni tudi neslučajni vzorci in manj splošne opredelitve ciljne populacije, nižje stopnje sodelovanja...
- Pri zbirki Covid-19 smo se zavedali omejitev glede kakovosti pri nastanku podatkov, zasledovali pa smo še druge cilje:
 - Pri oceni gradiv smo večji pomen pripisali aktualnosti teme
 - Ob tem pa skladno s standardi (FAIR idr.) dosledno skrbeli za kakovost pri dostopu – celovitost dokumentacije, razumljivost gradiva.
 - Poudarek na zagotoviti naknadno uporabnosti in pripravo podatkov za takojšnjo drugo rabo

Zaključki

- Rezultat pregleda zbirke kaže tudi potrebo po koordinaciji zbiranja podatkov (te ni bilo, zato v nekaterih primerih podvajanja)
- Pomembno načrtovanje zbiranja podatkov v smeri harmonizacije, standardizacije merjenja in upoštevanja načel FAIR
- Pridobitev soglasja udeležencev raziskave za deljenje podatkov

Cilj: ponovna uporaba podatkov

Skrb za prepoznavnost zbirke in promocijske aktivnosti:

- Predstavitve podatkovne objave v obliki zapisov na blogu ADP in na Metini listi – približek podatkovnega članka!
- Organizirane predstavitve na posebnem spletnem seminarju ([Spletni seminar ADP: Družboslovne raziskave o vidikih pandemije Covid-19 v Sloveniji](#) - cca. 60 raziskovalcev udeleženih).
- Samostojne promocijske aktivnosti raziskovalcev – avtorjev raziskav (npr. citiranje lastnih podatkov v svojih znanstvenih delih, predstavljanje raziskave na konferencah in izobraževanjih).
- Primerjaj:
 - Slavec, Ana, 2021: Odnos do cepljenja proti SARS-CoV-2: dve vzporedni anketi. Dostopno: https://www.adp.fdv.uni-lj.si/blog/2021/12/20/odnos-do-cepljenja_sars/ in na <https://metinalista.si/odnos-do-cepljenja-proti-covid-19/>

Spletni seminar ADP:
Družboslovne raziskave
o vidikih pandemije
Covid-19 v Sloveniji, 17.
11. 2021

Opis

Program in gradiva

O izvajalcih

Videoposnetek

Zbirka podatkov covid-
19



Primer ene od raziskav: POCEP21

Organizacijske značilnosti:

- Ni del formalnega projekta, prostovoljni prispevek sodelujočih

Metodološke značilnosti (razlike med državami v kakovosti podatkov)

- Velikosti vzorcev: 300 Poljakov, 388 Romunov in 1035 Slovencev
- Verjetnostni spletni anketni panel na PO in SI (Valicon), priložnostni vzorec v RO.

Rezultati do sedaj:

- Prve informacije na <https://medium.com/sledilnik/kateri-dejavniki-vplivajo-na-odnos-do-cepljenja-91e9a8b0bdce>
- Sprejet SI prispevek v zborniku konference NIJZ!!
- Poizkusi objave EN (v postopku recenziranja)

Potekajoče aktivnost:

- Analiza prepričan v teorije zarote v državah Vzhodne Evrope

Neizkoriščen potencial:

- LESTVICA DEPRESIVNOSTI, ANKSIOZNOSTI IN STRESA (DASS21) (...)

Kako citiram to RAZISKAVO?

Iwanovska, M., Baładynowicz-Panfil, K., Łosiewicz, M., Olah, S., Štebe, J., Šoštarič, M. in ... (2021). *Počutje in odnos do cepljenja, 2021: Namera za cepljenje proti COVID-19 na Poljskem, v Romuniji in Sloveniji* [Podatkovna datoteka]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov. ADP - IDNo: POCP21. https://doi.org/10.17898/ADP_POCP21_V1



Sledilnik.org 
May 10, 2021 · 5 min read



Kateri dejavniki vplivajo na odnos do cepljenja?

Prvi del rezultatov mednarodne raziskave o počutju in odnosu do cepljenja med pandemijo covid-19 (POCP)



Poziv k nadaljevanju in širjenju zbirke covid-19 podatkov

potem so nastale še druge raziskave, npr. ARRS je jeseni 2021 financiral 5 raziskav, ki bi bile zanimive za nas

Komentar:

- posebno obdobje v smislu, da so bili raziskovalci pripravljene seznaniti se z našo storitvijo in prispevati podatke, da bi tako prispevali k boljšemu razumevanju epidemije;
- sestanki so se preselili na splet, v logističnem smislu je bilo lažje organizirati prvo srečanje in pojasniti prednosti arhiviranja in postopek
- nekaj primerov, ko ni prišlo do realizacije: raje bom objavil v tujem arhivu, ker bo večji odmev; podatke želimo najprej sami uporabiti; pridobiti moramo mnenje raziskovalne skupine (se je zavleklo) ipd.
- omejitve v ADP glede zmogljivosti arhiviranja
- pomisleki zaradi deljenja občutljivih osebnih podatkov



Hvala za pozornost!

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za družbene vede
Arhiv družboslovnih podatkov
Kardeljeva ploščad 5
1000 Ljubljana

 www.adp.fdv.uni-lj.si

 arhiv.podatkov@fdv.uni-lj.si

 [Arhiv.Druzboslovnih.Podatkov](https://www.facebook.com/Arhiv.Druzboslovnih.Podatkov)

 [@ArhivPodatkov](https://twitter.com/ArhivPodatkov)

Univerza v Ljubljani



cessda eric



 **seriss** SYNERGIES FOR EUROPE'S
RESEARCH INFRASTRUCTURES
IN THE SOCIAL SCIENCES